

Navracsics Tibor

Tájkép csata után: az európai parlamenti választás néhány tanulsága

Bár az uniós intézmények rutinszerű megújulásának folyamata még éppen csak megkezdődött, érdemes egy pillantást vetni a választások következtében módosult vagy a közeljövőben módosuló politikai térképre, amely meghatározhatja a következő öt év erővonalait az európai belpolitikában. Némileg szokatlan módon már az európai parlamenti választási eredmények sejtetni engedik, hogy az idei év valóban a változás éve lehet. Olyan folyamatok alakíthatják át az erőviszonyokat, amelyek a második világháború utáni európai politikai konszenzust is nyomáspróba alá helyezik.

Kezdjük talán a jó hírrel! Minden részvételi adat arra utal, hogy az európai parlamenti választások kiléptek a másodrangú nemzeti választás kalodájából, és most már lassan nemzeti szinten is értelmezhető érdeklődést váltanak ki az európai választópolgárok körében. A nagy ugrás 2019-hez köthető, amikor az európai átlagos részvételi adat átlépte az 50%-ot. Már akkor megfigyelhető volt, hogy a részvételi arány növekedése egyik kiváltó okának az úgynevezett összeurópai választási témák megjelenése tekinthető. Akkor, öt évvel ezelőtt leginkább a klímapolitika és a migráció körül csaptak össze az egymással egyet nem értő felek uniós szinten is.

Öt évvel később, idén még az előzőnél is magasabb arányban mentek el szavazni a választópolgárok az európai parlamenti választáson. Míg 2019-ben 50,66%, addig most 51,05% volt az európai részvételi átlag. A növekedés nem jelentős, ám továbbra is töretlen tendenciáját tekintve. Úgy tűnik, a választópolgárok végleg befogadták az Európai Parlamentet a számukra figyelemre méltó politikai színterek közé.

Igaz ez még akkor is, ha a tagállamok egy része az európai parlamenti választások időpontját más célra is használta, így is emelte a részvételi kedvet. Így például Magyarország és Románia ekkorra tűzte ki a helyhatósági választásokat is, Belgiumban pedig a szövetségi állam minden szintjén ekkor tartottak választásokat. Akárhogy is, a megnövekedett részvételi arány erősebb legitimációt eredményez. Vélhetően ez az erősebb legitimáció erősebb és hangosabb Európai Parlamentben jelentkezik majd az elkövetkező öt évben.

Az átalakuló európai belpolitikai erőter egyik markáns jelensége a cent-rumpártok relatíve meggyengülése. A létszámában 705-ről 720-ra növekedett parlamentben az Európai Néppárt még viszonylag jól szerepelt, hiszen továbbra is a legerősebb frakciót alakíthatja. A 2019–2024-es időszakban 177, most 188 képviselő alkotja a pártszövetség képviselőcsoportját, azaz a bővített létszámú Európai Parlamentben is növelni tudta erejét.

A szociáldemokraták képviselőcsoportja azonban, ha minimálisan is, de 138-ról 136 képviselőre csökkent, a többnyire liberális pártokat tömörítő Renew Europe képviselőcsoportját pedig az előző időszak 99 képviselője helyett ma csupán 76 politikus alkotja. Ez azt is jelenti, hogy míg az előző parlamenti időszakban a hagyományosnak tekinthető cent-rumpártok az összes mandátum közel 59%-át birtokolták, addig a most induló ciklusban ez csupán 55,5%. Az egyes képviselőcsoportok – elsősorban a liberálisok – heterogenitását és időnkénti szavazási fegyelmezetlenségét figyelembe véve ez az arány már sok kiélezett politikai helyzetet vetít előre a parlamentben. Különösen úgy, hogy a cent-rumpártok által eddig amolyan külsős támogatóként gyakran igénybe vett zöldpártok gyakorlatilag összeomlottak a választások során, és a korábbi 71 helyett mindössze 53 képviselői helyet tudtak megszerezni az új, nagyobb Európai Parlamentben.

Az átalakuló erőteret nem csupán az jelzi, hogy a cent-rumpártok mögött fogyatkozóban van a választópolgári támogatottság, hanem az is – talán még látványosabban –, hogy az éles karakterű jobb- és baloldali pártok egyértelműen jobban szerepeltek, mint öt éve. Különösen igaz ez a jobboldali képviselőcsoportokra, amelyek közül az európai integrációval kapcsolatban többnyire kritikus konzervatív pártokat tömörítő ECR 69-ről 78-ra növelte képviselői számát, illetve az utóbbi napok meglepetéscsoportjára, a Patrióták Európáért képviselőcsoportra, amely a csatlakozásoknak köszönhetően újonnan alakult frakcióként is jelenleg 84 képviselőt tudhat magáénak.

A baloldalon nem volt ennyire látványos az áttörés, ám itt is fontos tény, hogy a radikális baloldali pártokat tömörítő GUE 37 tagról 46 képviselőre növekedve gyakorlatilag átvette a Zöldek helyét a baloldali kritikát képviselő pártok közül. Az ideológiai távolságok növekedése a parlamentben helyet foglaló pártok között egyrészt jót tesz a politikának, hiszen érdekesebbé teszi azt, másrészt azonban nehezítheti a megegyezést, amely az uniós intézmények eddigi működési logikájának hátterét jelentette.

Az uniós intézmények megújulási folyamatának első csatája után tehát olyan tájkép bontakozik ki, amely nehezebb politikai környezetet sejtet az újonnan megalakuló Európai Bizottság számára. Hogy ez tényleg így lesz-e, az rövidesen,

a jövő heti szavazáson már ki is derülhet. Július 18-án szavaz ugyanis az Európai Parlament arról, hogy az Európai Tanács által újrázásra jelölt Ursula von der Leyen valóban megkezdheti-e új Bizottsága összeállítását.

2024. július 11.